

*А.В. Кобилянська,
кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

РЕГІОНАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Відповідно до поглядів сучасних економістів світове господарство розглядається як сукупність взаємопов'язаних економік країн світу, в якій деякі країни виступають економічними лідерами-центрами, а інші формують так звану «економічну периферію». Наразі виділяють три великі торговельно-економічні блоки: західноєвропейський, американо-карибський та азійсько-тихоокеанський [1].

Україна, як мала відкрита економіка, вимушена функціонувати в наперед заданому глобальному економічному середовищі без будь-яких істотних можливостей здійснення впливу на позиціонування світових економічних сил. В такій ситуації на передній план виходить необхідність «маневрування» поміж світовими центрами економічної сили, балансування економічних інтересів, що пов'язані з відповідною співпрацею з кожним з них, та формування регіональних об'єднань або участь в них, що могло би слугувати запорукою диференціації зовнішньоекономічних зв'язків.

Процес економічної інтеграції України в Чорноморському регіоні в цьому контексті може розглядатися і як протизвага, і як доповнення загальноприйнятій стратегії євроінтеграції. Серед всього розмаїття економічних об'єднань регіону на найбільшу увагу заслуговують такі регіональні союзи як ГУАМ та ОЧЕС.

Варто зауважити, що різні економісти по-різному розглядають роль цих союзів в формуванні інтеграційної політики України. Так, Радзієвська С. О. посиляючись на організаційні документи ОЧЕС відзначає, що «...стратегічна ціль ОЧЕС – глибока інтеграція в Європу з формуванням економічної зони ЄС – ОЧЕС» [2]. Максименко І. додає, що вступ Румунії та Болгарії до ЄС, а також членство Греції на фоні меншого рівня інтеграції України та Туреччини до цього співтовариства надає Чорноморському регіону *де-факто* статус перехідної зони між ядром і периферією Європи [3].

В контексті поширення ідеї «асиметричної інтеграції» та членства Росії в ОЧЕС при визначенні ролі Чорноморського регіону в інтеграційних процесах за участі України можна піти навіть далі і розглядати Чорноморський регіон не просто як перехідну ланку між країнами Європи, а як елемент системи відносин України у просторі Росія-Європа-Північна Америка-СНД. Аналогічні ідеї можна знайти і в роботах Демьохіної О. О. [4].

Наразі членами ОЧЕС є 12 країн, що географічно розташовані і в Південно-Східній Європі, і в Південно-Західній Азії, що робить цю організацію субрегіональною і тому дуже привабливою з точки зору потенційної та існуючої торгівлі в регіоні [5]. Аналізуючи кількість і платоспроможність населення країн регіону, Троян І. А. вбачає в ЧЕС місткий ринок-осередок торгівлі між Європою, Близьким Сходом та Азією [5].

Зважаючи на те, що країни ОЧЕС залучені і в інші регіональні об'єднання (ЄС, ЗВТ з ЄС, Митний союз), деякі є членами НАТО, діяльність самого об'єднання не має на меті вирішення завдань політики та оборони [6]. Втім певні питання економічної та територіальної безпеки час від часу все ж таки постають в регіоні. В основі цих протиріч – домінування в регіоні «великого чорноморського трикутника» на базі трьох країн: України, Туреччини та Росії, інтереси яких не є збалансованими.

Макогон Ю. В. відзначає що «...Ідея Другої Європи на базі трьох країн (Україна, Росія, Туреччина) здається чистою фантазією, насамперед виходячи з історії дипломатичних відносин – це історія конфліктів» [7]. Проте не варто забувати про те, що територія Чорноморського регіону розглядається в якості плацдарму для розвитку альтернативних шляхів постачання енергоносіїв з Азії до Європи. Тому боротьба за економічне домінування в ЧЕС, це боротьба не тільки за ринки збуту, але й за право визначати рівень економічної безпеки в регіоні, за право впливу на пов'язаний з ре-

гіном західноєвропейський центр економічної сили і так далі. Україна в цьому контексті вимушена формувати власну економічну політику та стратегію з точки зору існуючої ситуації.

Щодо України, то в попередній своїй роботі при аналізі зовнішньої торгівлі України та країн ГУАМ [8] було отримано побічний висновок щодо того, що економічна співпраця, принаймні в сфері зовнішньої торгівлі, з країнами ГУАМ не може розглядатися в якості порівнюваної альтернативи торгівлі з ЄС загалом або Росією. Водночас, торгівля між Україною та сусідніми країнами, в тому числі тими, що входять до ОЧЕС за винятком Росії, за своїми обсягами є порівнювальною. Цей результат тільки підсилює аргументи на користь посилення співпраці в регіоні.

Що стосується безпосередньо торгівлі України з країнами ОЧЕС, то дані Державного комітету статистики України (Таблиця 1) свідчать про те, що Росія в рамках співробітництва з ОЧЕС залишається одним з головних торговельних партнерів України незважаючи на погіршення економічних відносин. Незважаючи на те, що темпи зростання експорту до РФ є швидшими за темпи зростання імпорту товарів, а торгівлі товарами з ЄС спостерігається ситуація прямо протилежна, структура торговельних потоків до ЄС є більш різноманітною, а країни ОЧЕС за винятком Росії експортують вартісні обсяги товарів порівняні з експортом до Росії. Цей висновок свідчить на користь необхідності гармонійного розвитку зовнішньоторговельних відносин з усіма сусідніми країнами. В такому кроці вбачається можливість зайняття гідного місця поміж двома центрами економічної сили.

Таблиця 1. Зовнішня торгівля товарами України з країнами ОЧЕС, млн. дол. США

	2003 р.			2014 р.		
	Експорт	Імпорт	Баланс	Експорт	Імпорт	Баланс
Азербайджан	142,6	8,4	134,2	591,6	43,7	547,8
Албанія	35,0	1,0	34,0	24,5	1,3	23,2
Болгарія	325,5	59,6	265,9	550,6	238,4	312,3
Вірменія	53,4	6,2	47,2	173,4	13,3	160,1
Греція	152,2	47,0	105,2	201,2	308,4	-107,2
Грузія	102,4	40,1	62,3	490,9	153,7	337,2
Молдова	486,0	56,8	429,1	743,8	61,9	682,0
Російська Федерація	4311,4	8645,7	-4334,3	9799,2	12678,7	-2879,5
Румунія	497,5	46,0	451,4	584,5	847,3	-262,8
Туреччина	901,9	312,3	589,6	3561,4	1298,2	2263,3
Сербія	-	-	-	111,7	140,7	-29,0
Довідково СНД	6048,3	11508,4	-5460,1	14887,3	17249,4	-2362,1
Довідково ЄС	8705,9	7883,2	822,7	17004,7	21059,8	-4055,1
Всього	23080,2	23020,8	59,4	53913,5	54381,8	-468,2

Джерело: Державний комітет статистики України

Повертаючись до вихідної тези статті стосовно необхідності маневрування поміж різноманітними інтересами країни [9] та природно існуючими регіональними інтеграційними об'єднаннями, як інструментами-ланками на шляху до інтеграції до глобального економічного середовища, ОЧЕС виступає як можливість реалізації бігравітаційної моделі співпраці України з економічними центрами світу, яка в цьому випадку виступає в якості реалізації подвійної асиметричної інтеграції.

Асиметричність полягає в тому, що з однієї сторони центром економічної сили виступає ЄС, як об'єднання більш-менш територіально та економічно порівнювальних країн світу, з іншої – Росія, як моно-гравець та держава більша за своїм економічним потенціалом в порівнянні з іншими країнами членами ОЧЕС. Втім, насправді можна говорити про протиставлення ЄС, як єдиного державоутворюючого організму, та Росії як країни. Тому проблема існування асиметричності може бути вирішена тільки за умови координації зусиль окремих країн ЄС, наскільки реалістично для виконання це може бути.

На додаток, певні ознаки проблематики притаманні і самій ідеї можливості співпраці з різними економічними центрами з позиції можливостей України. Іншими словами, виходячи з обмежено-

сті наявних ресурсів йдеться про необхідність формування стратегії зовнішньоекономічних відносин з подальшим виробленням тактичних кроків, в тому числі стосовно диференціації напрямів економічного співробітництва та розподілу наявних ресурсів між ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Харчук О. О. Співробітництво України в рамках ГУАМ: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Харчук // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 324–327.
2. Радзівєвська С. О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України в ОЧЕС і ГУАМ [Текст] / С. О. Радзівєвська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2013. – № 10. – С. 101–105.
3. Максименко І. Перспективи регіонального співробітництва в Чорноморському регіоні на тлі загальноєвропейських інтеграційних процесів [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/tu/project/page8178.html>
4. Демьохіна О. О. Проблеми інтеграції України у світове господарство / Демьохіна О. О. // Международная научная конференция МiсгоСАD : Секція № 16 : Сучасні технології в економіці та менеджменті. – НТУ "ХПИ", 2012.
5. Троян І. А. Пріоритети торговельного співробітництва країн-членів ОЧЕС / І. А. Троян // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. Т.1. Економічні науки. – С. 244–248.
6. Іващенко М. В. Актуальні питання розвитку ОЧЕС в сучасних умовах та місце України в цій організації [Текст] / Іващенко М. В., Удодова В. І., Олефір Є. А. // Переяславская Рада: ее историческое значение и перспективы развития восточнославянской цивилизации : [сб.науч.трудов] : матер. VI Междунар. науч.-практ. конф. (15-16 декабря 2011 года). – Х. : НТУ «ХПИ». – 2012. – С. 335–340.
7. Макогон Ю. В. Стратегічні інтереси України в ОЧЕС / Ю. В. Макогон // Стратегічні пріоритети : наук.аналіт. щокварт. зб. – 2008. – № 4 (9). – С. 199–200.
8. Кобилянська А. В. Економічне співробітництво України з ГУАМ в контексті функціонування СНД та ПВЗВТ з ЄС / Кобилянська А. В. // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – 2014. – Вип. 2. – С. 625–630.
9. Гончарук А. Торговельно-економічні пріоритети України в ОЧЕС / Гончарук А., Троян І. // Міжнародна економічна політика. – 2013. – Вип. 2. – С. 27–47.

М.П. Коваленко,

*доктор фізико-математичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,*

Л.І. Гладченко,

*кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ПЕРВИННОГО СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Джерелами інноваційно-інвестиційних процесів підприємства вважаються в першу чергу амортизаційні відрахування і чистий прибуток, які залишаються у розпорядженні підприємства. В другу чергу використовуються кредити національних установ, а по залишковому принципу – залучаються іноземні інвестиції. Тому дослідження методу формування як всього балансового прибутку підприємства, так і тієї його частини, якою воно може самостійно розпоряджатися, залишається актуальною задачею і для законодавця, і для планово-фінансових відділів підприємств. У зв'язку з прийняттям нової редакції Податкового кодексу України, який набув чинності з 01.01.2015 року [1], виникає потреба в розумінні того нового, що вносить ПКУ в практику функціонування підприємств, – для того щоб відповідним чином спланувати роботу підприємства і зробити її максимально ефективною.